

VỀ CÁC ĐẶC KHU KINH TẾ TRONG KHU VỰC MEKONG KHUYẾN NGHỊ

KHUYẾN NGHỊ

VỀ CÁC ĐẶC KHU KINH TẾ TRONG KHU VỰC MEKONG

Bối cảnh

Đặc khu kinh tế (SEZ) là một khu vực được phân định về mặt địa lý, nơi các chính phủ tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động công nghiệp thông qua các biện pháp khuyến khích tài chính và quy định cũng như hỗ trợ cơ sở hạ tầng,¹ trong đó có một cơ chế pháp lý riêng biệt điều chỉnh các hoạt động đầu tư và kinh doanh. Trong một số trường hợp, các cơ quan hành chính và quản trị riêng biệt và khuôn khổ lập pháp được thiết lập để tạo điều kiện thuận lợi cho đầu tư và tránh sự chậm trễ quan liêu.

Việc thành lập và phát triển các SEZ là trọng tâm trong chiến lược của nhiều chính phủ Đông Nam Á nhằm mở rộng cơ sở hạ tầng và thu hút đầu tư nước ngoài. Trong khi hầu hết các quốc gia thành viên ASEAN,² bao gồm Campuchia, Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào, Myanmar, Thái Lan và Việt Nam ('CLMTV') lựa chọn SEZ như một chiến lược thu hút các nhà đầu tư, tạo việc làm và tăng thu nhập xuất khẩu, thì trên thực tế, có những bằng chứng đáng kể cho thấy rằng các SEZ không phải lúc nào cũng mang lại lợi ích kinh tế ròng cho các quốc gia sở tại.³

Một số hướng dẫn đề cập đến việc thành lập các SEZ và các khu công nghiệp tương tự khác, nêu rõ rằng vấn đề quản trị, tuân thủ nhân quyền, thực hành lao động hợp pháp, bảo vệ và giữ gìn môi trường cũng như sự tham gia và phát triển của cộng đồng là trọng tâm trong việc thành lập và hoạt động của các đặc khu.⁴

Tuy nhiên, ở Campuchia, Lào, Myanmar, Thái Lan và Việt Nam - tất cả đều là thành viên của một số hiệp ước nhân quyền quốc tế, bao gồm Công ước quốc tế về các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa (ICESCR) - việc thành lập các SEZ đã gắn liền với nhiều trường hợp lòng leo các bảo đảm pháp lý đối với việc bảo vệ các quyền con người và môi trường. Thật vậy, do thiếu sự bảo vệ và / hoặc thực thi pháp lý đầy đủ, các báo cáo về vi phạm nhân quyền và lạm dụng các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa là phổ biến ở các SEZ nằm trong khu vực đồng bằng sông Mekong.

Luật pháp và các tiêu chuẩn quốc tế có liên quan

Trong bối cảnh của các SEZ, toàn bộ các quyền dân sự, văn hóa, kinh tế, chính trị và xã hội bị ảnh hưởng khi các mối quan tâm của cá nhân và cộng đồng không được các nhà hoạch định chính sách và luật pháp tính đến một cách đầy đủ.

Các quyền này bao gồm quyền có một mức sống đầy đủ, được đảm bảo theo ICESCR, bao gồm thực phẩm, quần áo, nhà ở và cải thiện liên tục các điều kiện sống. Việc thụ hưởng các quyền này có thể bị hủy hoại bằng cách tước đi quyền tiếp cận của người dân đối với

---

¹ Hội nghị Liên hợp quốc về Thương mại và Phát triển (UNCTAD), 'Báo cáo Đầu tư Thế giới 2019: Các Đặc khu kinh tế', UN, 2019, số 128, có tại: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf

² Để biết thêm thông tin, tham khảo: <https://asean.org/about-asean/member-states/>

³ Xem Báo cáo Đầu tư Thế giới năm 2019 của UNCTAD, chú thích 1

⁴ Ví dụ, Báo cáo Đầu tư Thế giới năm 2019 của UNCTAD, chú thích 1; UNIDO, 'Tận dụng Thế hệ Khu công nghiệp Mới để Phát triển Toàn diện và Bền vững: Khung Chiến lược', 2018, có tại: https://hub.unido.org/sites/default/files/publications/UNIDO_Strategic%20Framework_WEB.pdf.

các phương tiện để mua thực phẩm, bao gồm quyền tiếp cận đất đai và các nguồn lực cần thiết cho sinh kế của họ. CLMTRV cũng có nghĩa vụ tuân thủ một loạt các hiệp ước nhân quyền, bao gồm cả ICESCR, để kiềm chế và ngăn chặn việc cưỡng chế di dời. Việc cưỡng chế di dời chỉ có thể được thực hiện như một phương sách cuối cùng, khi các biện pháp bảo vệ theo thủ tục thích hợp được áp dụng và đã được tôn trọng, và khi tất cả các giải pháp thay thế khả thi khác đã được khai thác.

ICESCR cũng bảo vệ quyền của mọi người được hưởng tiêu chuẩn cao nhất có thể đạt được về sức khỏe thể chất và tinh thần, bao gồm cả việc cải thiện tất cả các khía cạnh của vệ sinh môi trường và công nghiệp. Các quốc gia cũng có các nghĩa vụ cơ bản theo luật nhân quyền liên quan đến việc thụ hưởng một môi trường an toàn, trong sạch, lành mạnh và bền vững, bao gồm nghĩa vụ tiến hành đánh giá trước đối với các tác động môi trường có thể có của các dự án và chính sách được đề xuất.

Các quyền đối với nơi làm việc và tại nơi làm việc được bảo vệ theo ICESCR. Các tiêu chuẩn quốc tế về quyền lao động, bao gồm quyền thành lập và gia nhập công đoàn, cũng được đảm bảo bởi một số công cụ khác, bao gồm các công ước và công cụ khuyến nghị được thông qua dưới sự bảo trợ của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO).⁵

Luật nhân quyền quốc tế cũng đặt ra cho các Quốc gia nghĩa vụ đảm bảo rằng các cộng đồng bị ảnh hưởng và công chúng nói chung được tiếp cận thông tin và có cơ hội tham gia vào quá trình ra quyết định có ảnh hưởng đến họ.

Đối với các tập đoàn, Nguyên tắc Hướng dẫn của Liên hợp quốc về Kinh doanh và Nhân quyền (UNGPs), tiêu chuẩn toàn cầu về kinh doanh và nhân quyền, quy định rằng các tập đoàn có trách nhiệm "tôn trọng" tất cả "các quyền con người được quốc tế công nhận", được hiểu "ở mức tối thiểu" như những điều khoản được ghi trong Tuyên ngôn Nhân quyền Quốc tế, bao gồm Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền, Công ước Quốc tế về Các Quyền Dân sự và Chính trị và ICESCR, và tám Công ước cơ bản của ILO như được nêu trong Tuyên bố về các Nguyên tắc và Quyền Cơ bản tại nơi làm việc.

Thông tin được trình bày trong bản khuyến nghị này được thu thập từ các thành viên của các tổ chức xã hội dân sự đã tham gia cuộc họp trực tuyến do Ủy ban Luật gia Quốc tế (ICJ), EarthRights International và Land Watch Thai tổ chức vào ngày 19 tháng 7 năm 2022.⁶

Các nhóm xã hội dân sự trong khu vực đã báo cáo về việc vi phạm các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa, bao gồm quyền có đủ nhà ở và sinh kế; các trường hợp tác động bất lợi đến môi trường; vi phạm quyền lao động; cũng như các trường hợp không đảm bảo tính minh bạch, tham vấn và trách nhiệm giải trình. Các báo cáo này được trình bày chi tiết hơn trong các

⁵Campuchia là thành viên tham gia C087, C098, C029, C105, C100, C111, C138 và C182; CHDCND Lào là thành viên của C029, C100, C111, C138, C182, C155 và C187; Myanmar là thành viên tham gia C087, C029, C138 và C182; Thái Lan là thành viên tham gia C029, P029, C105, C100, C111, C138, C182 và C187; Việt Nam là thành viên tham gia C098, C029, C105, C100, C111, C138, C182, C155 và C187. Để biết thêm thông tin, tham khảo:

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:10011:::NO:10011:P10011_DISPLAY_BY,P10011_CONVENTION_TYPE_CODE:1,F

⁶ 24 luật sư, thành viên của các tổ chức xã hội dân sự và các học giả đến từ Campuchia, CHDCND Lào, Myanmar, Thái Lan và Việt Nam đã tham dự cuộc họp. Những đại biểu tham gia đã tìm hiểu các tác động bất lợi hiện có và các tác động tiềm tàng trong tương lai đối với các quyền con người phát sinh từ việc thực hiện các khuôn khổ pháp lý SEZ hiện tại ở các quốc gia của họ.

phần bên dưới. Cũng có các báo cáo ghi lại các ví dụ về các cơ quan phát triển đầu tư vào các SEZ dẫn đến vi phạm nhân quyền và về việc các cơ quan này không thực hiện các bước thích hợp để giải quyết các vi phạm đó.⁷

Các vi phạm về quyền có đủ nhà ở và sinh kế

Sự phát triển của SEZ thường đòi hỏi phải di dời những người đã và đang sống ở đó để cho phép các doanh nghiệp mới chuyển đến. Việc chuyển giao đất từ các cộng đồng sang các tổ chức kinh doanh thường được thực hiện bởi chính phủ và/hoặc các công ty mà không có sự tham vấn đầy đủ. Đã có những báo cáo về các vụ cưỡng chế di dời quy mô lớn,⁸ đôi khi ít hoặc không thông báo, vi phạm các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế cấm cưỡng chế di dời. Một số mảnh đất được thu hồi cho các hoạt động công nghiệp như một phần của một số SEZ được báo cáo là không thích hợp cho các hoạt động đó. Ví dụ, các khu vực hiện đang được sử dụng cho các cánh đồng trồng lúa cao cấp truyền thống đã bị chuyển đổi từ các khu vực nông thôn và nông nghiệp sang sử dụng công nghiệp.⁹ Ngoài ra, các quyền sở hữu theo tập quán, tập thể hoặc truyền thống của các cộng đồng bị ảnh hưởng thường xuyên bị vi phạm bởi chính phủ hoặc các nhà phát triển khu vực (thực tế là các quyền này thường không được công nhận một cách đúng đắn hoặc hoàn toàn trong luật trong nước của các Quốc gia sở tại). Bất kể tư cách pháp lý của họ là gì, khoản bồi thường được cung cấp cho các cộng đồng và cá nhân bị ảnh hưởng thường không đầy đủ, không nhất quán và đôi khi phụ thuộc vào kết quả của các cuộc đàm phán không cân bằng.

Hỗ trợ từ các nhà phát triển và chính phủ thường không đủ. Kết quả là, các cộng đồng bị di dời phải vật lộn để tiếp cận sinh kế, đối mặt với mức nợ ngày càng tăng và một số cá nhân trở thành người vô gia cư. Các hành động hình sự đã được thực hiện đối với những cư dân phản đối việc thu hồi đất hoặc từ chối rời bỏ mảnh đất mà họ sở hữu, thuê hoặc sống dựa vào.

Tác động có hại đến môi trường

Các báo cáo chỉ ra rằng các tập đoàn tham gia phát triển và thành lập các SEZ trong CLMTV thường không tuân thủ các luật pháp và quy định về bảo vệ môi trường. Sự phát triển ở các SEZ đã bị ảnh hưởng bởi các vấn đề môi trường mà các cộng đồng lân cận phải trải qua, bao gồm:

1. ô nhiễm không khí từ các nhà máy;
2. hạn hán do khan hiếm nước và căng thẳng giữa các cộng đồng và các ngành công nghiệp;
3. xử lý bất hợp pháp chất thải công nghiệp dẫn đến ô nhiễm cả đất và nước;

---

⁷ Ví dụ, trong trường hợp của SEZ Thilawa của Myanmar, hãy xem: Diễn đàn LHQ về Doanh nghiệp & Nhân quyền, 'Đặc khu Kinh tế Thilawa, Myanmar', 2015, có tại: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Business/ForumSession4/ThilawaSpecialEconomicZoneMyanmar.pdf>. Xem thêm: Trung tâm Kinh doanh & Nhân quyền, 'Myanmar: Khu kinh tế Thilawa khởi động cơ chế khiếu nại, NGO cho biết họ không đạt tiêu chuẩn quốc tế; bao gồm phản hồi từ công ty và các cơ quan khác, năm 2018, có tại: <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/myanmar-thilawa-economic-zone-launches-complaint-mechanism-ngo-says-it-falls-short-of-intl-standards-inc-responses-from-company-other-agencies/>

⁸ Ví dụ, trong trường hợp SEZ Kyauk Phyu của Myanmar, hãy xem: ICJ, 'Các đặc khu kinh tế ở Myanmar: Nhiệm vụ của Nhà nước trong việc Bảo vệ Nhân quyền', 2017, tại 49-68.

⁹ Ví dụ, hãy xem: ICJ, 'Hậu quả về nhân quyền của Hành lang kinh tế phía Đông và các đặc khu kinh tế ở Thái Lan', năm 2020, tại 54.

4. Nước thải từ các khu công nghiệp chảy vào kênh rạch và các khu dân cư địa phương; và
5. phá hủy hệ sinh thái và môi trường sống của động vật hoang dã do kết quả của các công trình và hoạt động của SEZ.

Các yêu cầu đối với đánh giá tác động môi trường thường bị cố tình lãng tránh và né tránh, trong khi trong nhiều trường hợp khi tiến hành, các đánh giá được thực hiện một cách ngẫu hứng, không công bố công khai và ít có sự tham gia có ý nghĩa của các cộng đồng bị ảnh hưởng. Cũng đã có những báo cáo chỉ ra những hành vi gian dối hoặc cầu thả trong việc thực hiện đánh giá môi trường của các công ty. Ngoài ra, các báo cáo cũng chỉ ra việc thiếu đánh giá độc lập để giải quyết các mối quan tâm chính đáng của các bên liên quan và/hoặc thiếu trách nhiệm giải trình của các cơ quan có liên quan.

Vi phạm các quyền lao động

Người sử dụng lao động thường phớt lờ các biện pháp bảo vệ pháp luật lao động và việc thực thi các quy định này còn yếu kém trong bất kỳ trường hợp nào, vì một phần sức hấp dẫn của các SEZ đối với các doanh nghiệp là việc bố trí lao động linh hoạt hơn. Các mối quan tâm chính được báo cáo bao gồm: mức lương tối thiểu không đủ để đảm bảo một cuộc sống tử tế; trả lương thấp; ép buộc làm thêm giờ; hạn chế nghỉ lễ; từ chối quyền nghỉ thai sản; sa thải người lao động đang mang thai; điều kiện lao động khắc nghiệt; và các vấn đề an toàn. Các hoạt động lao động giống như nô lệ, bao gồm lao động cưỡng bức và mua bán người, cũng đã được báo cáo trong một số trường hợp. Theo báo cáo, một số người sử dụng lao động đã ký hợp đồng lao động ngắn hạn với nhân viên của họ, như một biện pháp để lách các luật bảo trợ xã hội. Một số công ty không có đăng ký, dẫn đến việc bảo vệ pháp lý cho nhân viên của họ bị hạn chế. Các cơ chế giải quyết tranh chấp thay thế được báo cáo là không thực tế. Các thành viên công đoàn báo cáo rằng không thể tổ chức tự do và phải đối mặt với sự phân biệt đối xử liên quan đến việc thuê mướn hoặc bất kỳ điều khoản hoặc điều kiện tuyển dụng nào, đe dọa, sa thải, bạo lực và sách nhiễu tư pháp do kết quả của tư cách thành viên công đoàn và sự tham gia của họ.

Không đảm bảo tính minh bạch, tư vấn và trách nhiệm giải trình

Sự thiếu minh bạch và trách nhiệm giải trình của các cơ quan chức năng trong CLMTV đối với việc ra quyết định, quy hoạch và xây dựng của SEZ, cũng như trong các giai đoạn phát triển hoạt động, là mối quan tâm chung. Những người bị ảnh hưởng bởi SEZ đã không có cơ hội thực sự để đưa ra hoặc thách thức các quyết định đã đưa ra về kế hoạch dự án hoặc sắp xếp sinh kế và sinh hoạt trong tương lai. Khi các cuộc họp giữa các quan chức SEZ và cư dân diễn ra, rất hiếm khi xảy ra các ví dụ đã biết về các quyết định hoặc kế hoạch được thay đổi theo ý kiến đóng góp hoặc đề xuất của cư dân. Sự thiếu minh bạch về thu nhập và doanh thu tạo ra từ các SEZ làm phát sinh khả năng tham nhũng thực sự.

Các cơ quan quản lý và giám sát SEZ thường bao gồm các đại diện từ các tổ chức chính phủ và/hoặc khu vực kinh doanh. Không có bất kỳ sự tham vấn nào, họ được trao quyền hạn rộng rãi, trong khi họ không có nhiệm vụ cụ thể nào là thường xuyên tham vấn các cộng đồng bị ảnh hưởng để tìm kiếm ý kiến đóng góp của họ. Do đó, những người bị ảnh hưởng bất lợi bởi SEZ khó có thể thảo luận, phản đối hoặc khiếu kiện các quyết định hành chính trong SEZ. Hơn nữa, trong một số trường hợp, có báo cáo rằng một số đặc khu kinh tế nhất định được bảo vệ nghiêm ngặt bởi các cán bộ, nhân viên của các công ty đầu tư, khiến chính phủ và các lực lượng thực thi pháp luật của các quốc gia sở tại bị hạn chế quyền giám sát và kiểm tra các khu vực này.

Để biết thêm thông tin và các trường hợp nghiên cứu điển hình:

ICJ, 'Các đặc khu kinh tế ở Myanmar và nghĩa vụ của nhà nước trong việc bảo vệ các quyền con người', 2017

ICJ, 'Hậu quả về nhân quyền của Hành lang kinh tế phía Đông và các đặc khu kinh tế ở Thái Lan', 2019

Kuaycharoen, P., Longcharoen, L., Chotiwan, P., Sukin, K., Các nhà nghiên cứu độc lập của Lào, 'Các đặc khu kinh tế và việc tước quyền sở hữu ở khu vực sông Mekong', Bangkok: Land Watch Thai, 2020.

Trung tâm Nhân quyền Campuchia (CCHR), 'Thông tin về Nhân quyền và các Đặc khu kinh tế của Campuchia', 2018; và các tài liệu tóm tắt có liên quan khác.

Charlie Thame, 'SEZ và các giá trị rút ra từ Mekong: Nghiên cứu điển hình về việc kiểm soát và khai thác đất đai và lao động ở các đặc khu kinh tế của Myanmar và Campuchia. Bangkok: Tập trung vào miền Nam toàn cầu, 2017.

Các khuyến nghị

Khuyến nghị cho các chính phủ trong CLMTV

1. Kiểm tra tính hợp lý kinh tế của các SEZ và tác động của SEZ đối với các quyền con người của các cá nhân và cộng đồng bị ảnh hưởng, đồng thời thực hiện các bước thích hợp để chấn chỉnh và định chỉ các chính sách và dự án không mang lại lợi ích kinh tế và/hoặc vi phạm luật pháp quốc tế và trong nước và các tiêu chuẩn, bao gồm luật nhân quyền và các tiêu chuẩn;

2. Áp dụng phương pháp tiếp cận dựa trên quyền con người đối với các dự án phát triển SEZ và đảm bảo rằng các quyết định được đưa ra với sự tham vấn của các cá nhân và cộng đồng về các phát triển SEZ có thể gây hại cho cộng đồng của họ và môi trường;
3. Thành lập một cơ quan có nhiệm vụ cụ thể để tham khảo ý kiến của những người dân bị ảnh hưởng và các bên liên quan khác và giám sát các dự án. Cơ quan này nên bao gồm đại diện của các tổ chức xã hội dân sự, công đoàn và các cộng đồng bị ảnh hưởng;
4. Đảm bảo tính minh bạch, bao gồm bằng cách cung cấp công khai các thông tin và tài liệu liên quan đến SEZ;
5. Đảm bảo rằng việc cưỡng chế di dời chỉ được thực hiện như một biện pháp cuối cùng sau khi tất cả các phương án thay thế khả thi khác cho việc cưỡng chế di dời đã được khai thác. Các biện pháp bảo vệ theo thủ tục cần thiết theo luật nhân quyền quốc tế cần được thực hiện và cần được tuân thủ trước khi bất kỳ hoạt động cưỡng chế di dời nào được thực hiện, đặc biệt là các yêu cầu về tư vấn chân thành, các biện pháp bảo vệ đúng thủ tục, cung cấp các biện pháp pháp lý, đền bù và nhà ở thay thế đầy đủ;
6. Thừa nhận giá trị xã hội, văn hóa, tinh thần, kinh tế, môi trường và chính trị của đất đai đối với cộng đồng, và thừa nhận quyền sở hữu đất theo phong tục, tập thể hoặc truyền thống và quyền của cộng đồng bản địa về việc đồng thuận dựa trên nguyên tắc tự nguyện, trước, và được thông tin đầy đủ đối với việc sử dụng đất của họ;
7. Đảm bảo rằng các đánh giá tác động của việc cưỡng chế di dời phải được thực hiện trước khi bắt đầu bất kỳ dự án nào có thể dẫn đến việc cưỡng chế di dời hoặc các tác động tiêu cực khác, với sự tham vấn chân thành của các cộng đồng bị ảnh hưởng và tuân thủ tất cả các yêu cầu theo luật pháp và tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế;
8. Đảm bảo rằng các đánh giá tác động môi trường và đánh giá môi trường chiến lược được thực hiện phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế và thông lệ tốt;
9. Đảm bảo rằng mức lương tối thiểu quốc gia bảo vệ quyền của người lao động được hưởng các điều kiện làm việc công bằng và thuận lợi, cũng như đủ để đảm bảo một cuộc sống tử tế;
10. Đảm bảo rằng người lao động trong SEZ, bất kể quốc tịch và tình trạng di cư của họ, được đối xử không kém hơn so với những lao động khác về tiền lương, điều kiện làm việc, an sinh xã hội và tiếp cận công việc bình đẳng, đồng thời khẩn trương điều tra và xử lý các báo cáo về nạn mua bán người và lao động cưỡng bức trong SEZ;
11. Loại bỏ tất cả các trở ngại pháp lý và thực tế ngăn cản người lao động thực hiện quyền tự do hiệp hội và thương lượng tập thể;
12. Đảm bảo rằng các biện pháp tư pháp và phi tư pháp hiệu quả, nhanh chóng và dễ tiếp cận được cung cấp cho những người có quyền bị vi phạm bởi sự phát triển và hoạt động của SEZ;
13. Đảm bảo hỗ trợ đầy đủ, cung cấp đào tạo và củng cố chuyên môn và kiến thức của các cán bộ về việc phê chuẩn, cho phép, cấp phép hoặc đồng ý đối với các hoạt động trong SEZ, bao gồm cả liên quan đến dữ liệu dựa trên bằng chứng về tác động môi trường, quản lý tài nguyên thiên nhiên và văn hóa, đánh giá thiệt hại, và phục hồi các nguồn tài nguyên thiên nhiên bị tổn hại về tình trạng không bị ô nhiễm của chúng; và
14. Tăng cường năng lực và tính độc lập của cơ quan tư pháp và của các tổ chức nhân quyền quốc gia để đảm bảo rằng các cơ quan này có thể đóng vai trò tích cực trong việc bảo vệ các quyền con người trong bối cảnh phát triển và hoạt động của các SEZ.

Khuyến nghị cho LHQ và Ủy ban liên chính phủ ASEAN về nhân quyền

1. Điều tra chủ động và rõ ràng, thăm hỏi, giải quyết và bình luận về các vấn đề quan tâm nảy sinh trong bối cảnh của các SEZ, chẳng hạn như các báo cáo về việc lạm dụng chiếm đất, các hoạt động lao động bất hợp pháp, các tác động có hại đến môi trường, vi phạm nhân quyền, cũng như các cơ sở kinh tế của SEZ;
2. Khi khả thi và thích hợp, hãy tham gia với các nghị sĩ, đảng phái chính trị, quan chức chính phủ và các cơ quan SEZ để thúc giục việc thông qua và thực thi luật pháp, chính sách và thông lệ quản lý các SEZ tuân thủ luật và tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế; và
3. Cung cấp hợp tác và hỗ trợ trong nước và quốc tế, bao gồm hỗ trợ pháp lý, kỹ thuật và công nghệ, cho các cơ quan chính phủ và các tổ chức xã hội dân sự để giúp họ vận động tốt hơn cho việc tuân thủ nhân quyền trong bối cảnh của các SEZ.

Khuyến nghị cho các cộng đồng tài trợ và các cơ quan phát triển

1. Đảm bảo rằng viện trợ phát triển không được cung cấp cho các dự án SEZ có nguy cơ vi phạm nhân quyền thực sự và viện trợ cho các dự án vi phạm nghĩa vụ nhân quyền sẽ bị đình chỉ, bao gồm cả việc tiến hành thẩm định nhân quyền cần thiết để đảm bảo rằng cách thức SEZ được thành lập và hoạt động không để xảy ra vi phạm nhân quyền;
2. Đảm bảo rằng các chính sách đầu tư hỗ trợ quyền con người, bảo vệ môi trường, quyền lao động và sự tuân thủ của doanh nghiệp với các biện pháp bảo vệ quyền, chẳng hạn như đảm bảo rằng các hợp đồng cho vay có tham chiếu rõ ràng đến quyền con người; và
3. Thừa nhận một cách rõ ràng rằng vi phạm nhân quyền đã xảy ra trong một số dự án đã và đang được cấp vốn, và giải quyết những vi phạm đó với sự tham gia của các cộng đồng bị ảnh hưởng.

Khuyến nghị cho khu vực tư nhân

1. Thực hiện tất cả các hoạt động kinh doanh phù hợp với Nguyên tắc Hướng dẫn của Liên hợp quốc về Kinh doanh và Nhân quyền;
2. Tuân thủ tất cả luật pháp quốc gia liên quan đến bảo vệ môi trường, lao động và nhân quyền cũng như các quy tắc và thủ tục liên quan;
3. Tiến hành thẩm định nhân quyền để đảm bảo các khoản đầu tư có trách nhiệm và không đồng lõa với các hành vi vi phạm nhân quyền, bao gồm bằng cách đảm bảo rằng đất dành cho các dự án SEZ đã được thu hồi hợp pháp và các quyền con người đã được tôn trọng trong tất cả các quá trình thu hồi đất và chuyển đổi sử dụng đất, cũng như liên quan đến việc di dời khỏi khu đất;
4. Đảm bảo rằng các đánh giá tác động môi trường được thực hiện một cách độc lập, khách quan, hợp pháp và hiệu quả;
5. Đảm bảo rằng người lao động nhận được thù lao thỏa đáng, được bảo vệ khỏi sự phân biệt đối xử và quấy rối tại nơi làm việc và có quyền có một nơi làm việc an toàn và lành mạnh.
6. Đảm bảo rằng tất cả người lao động có thể được hưởng một cách hiệu quả quyền tự do thành lập và tham gia các tổ chức công đoàn do chính họ lựa chọn và không bị sa thải do chống phân biệt đối xử;
7. Thiết lập các Cơ chế Khiếu nại Mức độ Hoạt động có thể tiếp cận và hiệu quả (OGM) được thiết kế với sự cộng tác của các cộng đồng bị ảnh hưởng, độc lập, không thiên vị

và hiệu quả, bao gồm bằng cách tạo ra các nghĩa vụ ràng buộc đối với các công ty để giải quyết các mối quan tâm của các cá nhân bị ảnh hưởng, cộng đồng địa phương và người lao động trong SEZ phát sinh từ hoạt động của họ; và

8. Chấm dứt hành vi quấy rối pháp lý - bao gồm các trường hợp phi báng và xâm phạm - đối với các cá nhân và/hoặc cộng đồng bị ảnh hưởng bởi các chính sách của SEZ, và những người tìm cách đưa ra ánh sáng những bất bình hợp pháp của họ về các vi phạm nhân quyền.

Khuyến nghị cho các tổ chức xã hội dân sự

1. Theo dõi và lập hồ sơ sự phát triển của SEZ và tham gia vận động nhằm đảm bảo rằng các hoạt động chỉ tiến hành khi phù hợp với quyền con người của các cá nhân và cộng đồng bị ảnh hưởng và được lập kế hoạch, thành lập và hoạt động phù hợp với luật pháp và tiêu chuẩn trong nước và quốc tế, bao gồm cả luật pháp và các tiêu chuẩn về nhân quyền;
2. Hỗ trợ cộng đồng địa phương, người lao động và những người có quyền khác để đảm bảo tôn trọng nhân quyền, bao gồm quyền phản đối các SEZ được đề xuất; và
3. Tìm kiếm và tham gia với các cơ chế và cơ quan hoặc tổ chức của Liên hợp quốc để tăng cường công tác vận động chính sách về các SEZ.

Chúng tôi muốn ghi nhận sự đóng góp của các tổ chức sau đây, những tổ chức đã theo dõi, nghiên cứu và phân tích thông tin cho khuyến nghị này:

1. Tổ chức Ân xá Quốc tế
2. Trung tâm Nhân quyền Campuchia (CCHR)
3. Trung tâm Liên minh Lao động và Nhân quyền (CENTRAL)
4. Dawei Watch
5. Trung tâm Đông -Tây
6. ETO Watch
7. Quỹ Nhân quyền và Phát triển (HRDF)
8. Mekong Butterfly
9. Mekong Watch
10. Trung tâm Đoàn kết
11. Viện Hòa bình Hoa Kỳ (USIP)

Và tất cả các nhà nghiên cứu, các luật sư và đối tác cá nhân có phân tích và đóng góp thông tin cho ấn phẩm này.

